

RADIKALE VENSTRES NATIONALE ALKOHOLPOLITISKE PROGRAM

**PROGRAM VEDTAGET AF
RADIKALE VENSTRES HOVEDBESTYRELSE
AUGUST 2022**

INDHOLD:

INDLEDNING	3
TILGÆNGELIGHED	4
ANSVARLIGHED	4
1. DE UNGE	4
2. DE VOKSNE	7
3. DE PÅRØRENDE	9
REFERENCER	10
BILAG	11

INDLEDNING

Alkohol er mange ting. Det er et organisk opløsningsmiddel, et nydelsesmiddel, et rusmiddel, et afhængighedsskabende stof, en risikofaktor for udvikling af sygdomme og social ulighed i sundhed, en handelsvare, der bidrager til både arbejdspladser og dansk eksport – og så er alkohol en del af vores danske kultur.

Den danske alkoholkultur giver i dag store problemer for følgende tre grupper af mennesker:

1. De unge, der praktiserer binge-drinking og har en for tidlig debut
2. De voksne, der har et storforbrug eller en afhængighed
3. De pårørende, der påvirkes af dem med storforbrug eller afhængighed

De tre grupper hænger også sammen: Den måde, man drikker på som ung, påvirker den måde, man drikker på, når man bliver voksen, og modsat er der god evidens for, at forældres alkoholforbrug har betydning for deres børns alkoholforbrugⁱ. Børn og unge, der har en forælder med alkoholproblemer, har op til 10 gange øget risiko for selv at få et alkoholproblem som voksenⁱⁱ.

Med dette program ønsker Radikale Venstre at muliggøre skridt mod en sundere alkoholkultur i Danmark og indtil dette sker, ønsker vi at sikre nødvendig behandling af konsekvenserne.

Programmet er nødvendigt af sundhedsmæssige, sociale og psykologiske årsager. Efter rygning er indtag af alkohol den mest skadelige vane, danskerne har. En sundere alkoholkultur vil også have et økonomisk potentiale. Man estimerer at de samlede udgifter relateret til alkohol kan udgøre op mod 24 milliarder pr. årⁱⁱⁱ. Dette inkluderer bl.a. sundhedsudgifter, produktionstab, børneanbringelser og trafikulykker^{iv}.

Trods mange gode intentioner kan kulturændringer tage tid og være svære at indføre. Et middel til hurtigere implementering kan være lovændringer, som det f.eks. er set med rygeloven fra 2007, men det er også nødvendigt med en lang række andre bredere initiativer, der kan underbygge, at vores holdning til omgangen med alkohol helt naturligt vil blive sundere og til gavn for de grupper, der lige nu har et stort problem.

Dette program har en varighed af 5 år.

TILGÆNGELIGHED

Det mest veldokumenterede tiltag, som vil reducere alkoholforbruget for alle tre grupper, er at begrænse tilgængeligheden, f.eks. ved at ændre placering i butikker eller ved at hæve priserne. Højere priser kan opnås ved at øge alkoholafgifterne.

RADIKALE VENSTRE MENER AT

- alkoholafgifterne bør hæves markant og eventuelt sættes som et fast beløb per genstand.
- detailhandlen bør opfordres til at reducere den fysiske tilgængelighed af alkoholprodukter ved at ændre indretningen af butikkerne.

ANSVARLIGHED

Alle steder, hvor man omgås alkohol som en del af et professionelt virke, bør der være en ansvarlig omgang med produkterne.

RADIKALE VENSTRE MENER AT

- der bør stilles krav om at udarbejde alkoholpolitikker på alle arbejdspladser med mere end 50 ansatte, uddannelsessteder og relevante institutioner for unge og voksne.
- kommuner bør opfordres til at bruge Sundhedsstyrelsens anbefalede og evidensbaserede metode til at fremme fornuftige og trygge rammer for alkoholudskænkning, modellen "Ansvarlig udskænkning".
- bevillingen til den nationale sundhedsprofil skal sikres fremadrettet, så der fortsat er et robust datagrundlag, som alle aktører kan agere på.

Radikale Venstre ønsker, at det undersøges nærmere, om promillegrænsen for kørsel bør sænkes.

1. DE UNGE

Danmark er det land i Europa, der har det største alkoholforbrug blandt unge. Vi drikker tidligere og langt mere usundt end i de fleste øvrige europæiske lande^{vi}. Det høje forbrug skyldes først og fremmest, at børn og unges alkoholkultur er en beruselseskultur, hvor man drikker for at blive fuld ("binge-drinking")^{vii} og for at tilhøre fællesskabet. Som det fremgår af bilag 1, afviger danske 15-åriges alkoholvaner markant fra øvrige unge europæeres vaner^{viii}. Så meget, at det er svært at undlade at forholde sig til. Og det går den forkerte vej; danske unge har desværre skruet op for alkoholforbruget i perioden 2016 til 2021 målt på ugentlige genstande og binge-druk^{ix}.

Debutalderen er steget gennem de sidste årtier, men er stagneret siden 2014, hvor andelen af 15-16-årige, der drikker på ugentlig basis, desværre også er steget. I 15-16-årsalderen er hjernen 8-10 år fra at være færdigudviklet^x og især evnen til at risikovurdere er underudviklet. Risikoen for at få kroniske alkoholproblemer øges med en faktor 4, når man starter med at drikke tidligt^{xi}.

Alkohol er dog også et nemt stof til at mindske generthed og øge evnen til socialt samvær, så vi skylder at sætte nogle regler og muligheder, hvor vi ikke kun forbyder, men også viser vejen til en anden måde at feste og være sammen på.

Salgsaldersgrænsen

Radikale Venstre mener, at det ikke er efterstræbelsesværdigt at barndommen og ungdommen indskrænkes. I Danmark er man myndig, når man er 18 år, hvor man f.eks. kan stemme, selv være valgbar, optage lån i banken, købe cigaretter og tage kørekort. Ved også at hæve aldersgrænsen for køb af al alkohol i detailhandlen til netop 18 år, vil den komme til at matche aldersgrænsen ved udskænkning på barer og restauranter, og bringe os på niveau med langt de fleste øvrige europæiske lande. Herudover vil en hævet salgsaldersgrænse være i overensstemmelse med Sundhedsstyrelsens "10-4" anbefalinger for indtagelse af alkohol fra marts 2022, hvor alkohol frarådes til alle under 18 år.

Ved at indføre en salgsaldersgrænse på 18 år ønsker vi dog ikke at indføre et drikkeforbud for unge, der ikke er myndige, men i stedet at gøre alkohol mindre tilgængeligt for denne aldersgruppe samt sende et tydeligt signal om, at alkohol som udgangspunkt er for voksne. Vi mener ikke, at der i lovgivningen bør skelnes mellem produkter med forskellige alkoholprocenter. Alkohol er alkohol, og i en fuldskabsorienteret kultur drikker man, til man er fuld. Uanset produktet.

Vi ved, at det havde en klar effekt, da aldersgrænsen i 2004 blev hævet fra 15 til 16 år^{xii}. Vi ved også, at færre børn og unge drikker alkohol i lande med 18-års salgsaldersgrænser (fig. 1). Derudover vil det åbenlyst lette kontrollen i detailhandlen, hvis alle aldersgrænser er ens.

Ydermere er der et flertal i den danske befolkning, som efterspørger en 18-års salgsaldersgrænse^{xiii}.

RADIKALE VENSTRE MENER AT

- Aldersgrænsen for salg af al alkohol i detailhandlen bør hæves til 18 år.

Håndhæv reglerne

Danmark er et af de lande i Europa, hvor unge selv vurderer, at alkohol er lettest at få fat på – også selv om man er yngre end de nuværende aldersgrænser. Det er derfor nødvendigt med et langt større fokus på håndhævelse af reglerne for salg og udskænkning.

RADIKALE VENSTRE MENER AT

- der bør indføres øget kontrol med steder, der sælger eller udskænker alkohol, f.eks. gennem uanmeldte besøg fra politi og mystery-shoppers (eventuelt med en solnedgangsklausul indtil kulturen er ændret).
 - manglende overholdelse af loven og gentagne overtrædelse skal kunne føre til klækkelige bøder og evt. en fratagelse af bevillingen.
 - der bør indføres aldersverificering via kreditkort ved køb af alkohol.
-

Inspiration fra Island

Island stod for 30 år siden med lignende alkoholforbrugsmønstre blandt de unge og besluttede at undersøge sammenhængene ved at spørge de unge, samle op på resultaterne og siden gennemføre et program, hvor alle niveauer i samfundet deltog (Planet Youth^{xiv}). Dette program har haft en overbevisende effekt og anvendes nu i mere end 50 lande, hvor alkoholforbruget er faldet.

En af de centrale erkendelser var, at 16-17-årige ikke skal kunne det samme som 18-årige. En anden at forældres samvær med og grænsesætning for deres børn er essentiel, og en tredje at man bør tilbyde børn og unge et skole- og fritidsliv med tryghed og livsindhold samt redskaber, der modvirker ensomhed, stress og angst.

RADIKALE VENSTRE MENER AT

- alle grundskoler opfordres til at udarbejde en alkoholpolitik, der styrker forældrene i deres ansvar – eksempelvis med hjælp til at nedsætte "blå mandag" grupper.
- grundskolerne bør opfordres til at søge inspiration i den Islandske model.
- grundskolerne bør have fokus på de børn og unge, som er i særlig risiko for at udvikle et misbrug, f.eks. fordi deres forældre er misbrugere.

Det bør undersøges nærmere, hvordan flere børn og unge kan deltage i sports- og foreningsliv, og om de unge har passende steder at "hænge ud", hvor der er voksne til stede, og hvor der opfordres til samvær uden alkohol.

Alkohol-ansvarlige uddannelsessteder

Alkoholindtagelsen tager voldsomt fart på ungdomsuddannelserne og universiteterne og mange af de unge selv, synes heller ikke selv, at binge-drinking er optimalt.

RADIKALE VENSTRE MENER AT

- der bør indføres systematisk forebyggende dialogbaseret undervisning om alkohol og rusmidler på ungdomsuddannelserne med fokus på beskyttende faktorer, social pejling, god festkultur, flertalsmisforståelser og dialog om drikkepres. F.eks. med inddragelse af frivillige organisationer, hvor unge underviser unge.
- alle uddannelsessteder opfordres til at udarbejde en alkoholpolitik f.eks. sammen med repræsentanter for kommune, politi og bevillingshavere, så man i fællesskab lægger rammerne for et trygt og ansvarligt natteliv.

Konsekvenser for markedsføring målrettet børn og unge

Undersøgelser har vist, at unge, der udsættes for mange alkoholreklamer begynder at drikke tidligere eller drikker mere, hvis de allerede er startet^{xv}. Danmark tilsluttede sig i 1995 WHO's europæiske charter om alkohol, som beskytter børn og unge mod markedsføring af alkohol. Der er derfor i Danmark indført et sæt frivillige etiske retningslinjer, som alkoholreklameklagenævnet administrerer. Nævnet kan dog kun give påtale til virksomheder, der overskrider retningslinjerne, mens man i andre europæiske lande kan få store bødestrafte.

RADIKALE VENSTRE MENER AT

- reglerne for markedsføring af alkohol mod børn og unge, bør ændres så der indføres mulighed for bødestraf, når reglerne overtrædes.
-

2. DE VOKSNE

Det estimeres at 860.000 danskere har et forbrug over højrisikogrænsen (14/21 genstande ugentligt jf. Sundhedsstyrelsen), også kaldet et storforbrug. Det skønnes at 140.000 ud af de 860.000 storforbrugere har udviklet en egentlig afhængighed af alkoholen og at 585.000 danskere har et forbrug, der er skadeligt - defineret ud fra WHO's klassifikationssystem^{xvi}. Det tager i gennemsnit 11 år fra et alkoholproblem opstår til behandling indledes, og det har indtil nu været underprioriteret at hjælpe storforbrugerne, inden de blev afhængige.

Derudover er alkohol under graviditeten altid skadeligt for barnet, og alkohol er det allerfarligste rusmiddel set i et fosterperspektiv^{xvii}. Det er derfor rigtig vigtigt, at der er et godt og bredt tilbud om hjælp til gravide med et storforbrug.

Mange borgere med alkoholproblemer vil gerne mindske deres forbrug,^{xviii} men får ikke tilbudt den nødvendige hjælp. Oplagte steder at sætte ind er på sygehusene, hos egen læge eller ved kontakt med kommunen, f.eks. jobcentrene. Op mod en tredjedel af de patienter, der indlægges på somatisk afdeling, har alkoholrelaterede helbredsproblemer, og alkohol er involveret i 30-50% af besøgene på akutmodtagelserne^{xix}. Patienter, der indlægges på sygehuset, er typisk motiverede for at gøre noget ved deres alkoholforbrug, men i dag sker der ingen systematisk opsporing^{xx}.

RADIKALE VENSTRE MENER AT

- sygehusene, praktiserende læger og kommuner bør mere systematisk bør udføre opsporing og henvisning af patienter med et skadeligt alkoholforbrug.
 - kommuner bør etablere et samarbejde med almen praksis og sygehuse, så der altid kan tilbydes rådgivning eller behandling.
 - kommuner bør informere deres borgere om muligheder for rådgivning og behandling i forbindelse med alkoholproblemer.
 - kommuner bør have tilbud til gravide og kvinder, der ønsker at blive gravide, med alkoholoverforbrug.
 - kommuner skal udarbejde handlevejledninger ved bekymring om alkoholproblemer i familier.
 - der bør iværksættes informationskampagner mhp. at aflive myter og skabe mere reel viden om effekten af alkohol i større mængder.
 - social- og sundhedsprofessionelle bør klædes bedre på til at kunne varetage håndtering og behandling ved alkoholoverforbrug eller -misbrug.
-

Voksne med overforbrug

Op mod 30% af de minimum 860.000 danskere, der drikker over 14/21 genstande ugentligt, ønsker at nedsætte deres alkoholforbrug. Der findes imidlertid kun få tilbud

om hjælp, da alkoholbehandling og total afholdenhed ofte ikke er den rette vej at gå ved overforbrug, og det afholder folk fra at søge hjælp.

Alkohol medfører i dag stor ulighed i sundhed i Danmark.^{xxi} Borgere med kort uddannelse får i højere grad alkoholrelaterede sygdomme. Alkohol bidrager til 60 forskellige sygdomme, herunder kræftsygdomme, mavetarmsygdomme, hjerte-kar-sygdomme m.m. og alkohol er skyld i ulykker som fald, forgiftninger, drukning og trafikulykker.

RADIKALE VENSTRE MENER AT

- der bør udføres en oplysningskampagne, målrettet voksne med overforbrug og deres pårørende, om de skadelige konsekvenser.
 - der bør sikres behandlingstilbud til dem der har et overforbrug, men endnu ikke er misbrugere.
-

Voksne med afhængighed

Man er afhængig af alkohol, når tre eller flere af WHO's kriterier for afhængighed er opfyldt. Kriterierne er craving (tvangsmæssigt ønske om at drikke), kontroltab, fysiske abstinenser, toleranceudvikling, mindsket interesse for andre aktiviteter eller et stort forbrug af tid på at skaffe alkohol og fortsat drikkeri på trods af kendskab til de skadelige følger. Alkoholmisbrug forstærker andre sociale og sundhedsmæssige problemer og sætter dybe spor hos både den misbrugende og dennes pårørende.

I 2020 var kun en lille del (ca. 14%) af de 140.000, der er afhængige af alkohol, i offentlig finansieret behandling. Samtidig sker behandlingsindsatsen alt for sent, da borgerne i gennemsnit har haft alkoholproblemer i 11 år før behandlingsstart^{xxii}. Pårørende (især partneren) er dog motiveret til forandring langt tidligere, og kan inddrages via evidensbaserede metoder til at motivere misbrugeren.

I dag behandles misbrug under forskellige lovgivninger og uden krav om standarder, hvilket resulterer i uens hjælp til borgeren. F.eks. foregår hele alkoholbehandlingen, også den sociale del, under Sundhedsloven, hvorimod det er opdelt for stofbehandling. Det gør at en alkoholafhængig ikke har samme klagemuligheder, som en stofmisbruger. Radikale Venstre ønsker en reform af den nuværende rusmiddelbehandling, så der opnås en ensartet og forenklet lovgivning for alle typer af misbrug. Dette vil lette kommunernes administrative opgaver og styrke borgerens retssikkerhed gennem større lighed og gennemskuelighed på tværs af kommuner. Der bør være krav om tæt samarbejde mellem det socialpolitiske og beskæftigelsespolitiske område, så de enkelte borgerforløb tilrettelægges individuelt, afhængigt af om jobplan eller behandlingsplan skal vægtes højest.

RADIKALE VENSTRE MENER AT

- der er brug for bedre, mere ensartet og veldokumenteret uddannelse af behandlere, f.eks. oprettelse af en fagområdespecialist-uddannelse.
- der bør tilbydes en ensartet, evidensbaseret og effektiv behandling af alkoholafhængighed i kommunerne, som også skal være gennemskuelig og transparent i forhold til pris og metode.
- alkoholbehandling skal inkludere terapi når relevant.
- medicinsk behandling skal altid ledsages af anden ikke-medicinsk behandling som samtaler eller familieorienteret alkoholbehandling.

-
- der altid skal kunne tilbydes døgnbehandling, hvis dette vurderes som den rette behandling.
 - det skal afklares, hvem der har ansvaret for afrusningen og abstinensbehandling - i dag bliver misbrugerne kastebold mellem læger og behandlingscentre.
 - der bør indføres bindende kvalitetsstandarder for misbrugsbehandling på tværs af kommuner og regioner, og der bør være et samarbejde mellem misbrugscentre og de psykiatriske afdelinger både i forhold til visitation og den løbende behandling.
 - der skal være flere lavtærskelstilbud i form af gratis telefonrådgivning tilgængelige.
-

3. DE PÅRØRENDE

Omkring 122.000 børn vokser op i hjem med alkoholproblemer^{xxiii}. Det er trist og problematisk, at så mange børn vokser op med oplevelser, der på ingen måde hører barndommen til. Børnene er særligt udsatte, fordi deres grundlæggende udvikling påvirkes. De får problemer med identitet og selvværd helt ind i voksenalderen, hvor de har 2,5 gange øget risiko for indlæggelse på psykiatrisk afdeling, 3,5 gange øget risiko for anbringelse, dobbelt så stor risiko for at forsøge selvmord, 8 gange øget risiko for at opleve vold i hjemmet og hver tredje af dem oplever selvmordsadfærd hos forældrene^{xxiv}.

Børnene får oftere psykiske lidelser, som depression, angst, PTSD, ADHD eller OCD, og hver tredje udvikler selv et misbrug (alkohol, stoffer eller fx selvskadende adfærd, ludomani eller sex-afhængighed). Mange oplever udfordringer i uddannelse og job, stress-sygemeldinger mv., ligesom der ses problemer i de nære relationer. Mønsteret gives desværre ofte videre i generationer.

Voksne pårørende, som en samlet gruppe, er mindst lige så belastet, som den drikken-de^{xxv}. Bl.a. bruger de sundhedssystemet fire gange så meget som normalbefolkningen. I Radikale Venstre ønsker vi at forbedre forholdene for de pårørende og nedbringe antallet, som selv får et afhængighedsproblem.

RADIKALE VENSTRE MENER AT

- voksne pårørende skal have ret til specialiseret rådgivning/terapi uafhængigt af misbruger og dennes motivation til behandling, herunder med et særligt fokus på eventuelle børn.
 - der bør være gratis terapi til pårørende, uanset hvor gamle de er blevet, når terapien påbegyndes. Denne hjælp skal være specialiseret, og ventetiden må ikke overskride de gældende anbefalinger.
 - unge mellem 13-15 år bør kunne starte i terapi, når blot én forælder samtykker, og unge over 15 år bør kunne starte i terapi uden forældre-samtykke.
 - der er brug for tidligere, bedre opsporing af og hjælp til børn af alkoholafhængige. Det betyder, at frontpersonale, der har med børn at gøre løbende skal uddannes, bl.a. i koblingen mellem misbrugsproblemer hos forældre og problemer hos børn.
 - der skal være et velorganiseret samarbejde mellem misbrugscentre og kommunernes familieafdeling.
 - der bør sikres fast finansiering, f.eks. fra Finansloven, til en uafhængig gratis rådgivningstelefon.
-

REFERENCER

- i https://www.cancer.dk/dyn/resources/File/file/4/5204/1452845722/foraeldres-betydning_final.pdf
- ii https://tuba.dk/wp-content/uploads/2019/08/rapport_af_helle_lindgaard_-aprilo8.pdf
- iii <https://www.vive.dk/media/pure/9049/2042989>
- iv <https://www.vive.dk/da/udgivelser/samfundsoekonomiske-omkostninger-forbundet-med-alkoholoverforbrug-9049/>
- v <https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2021/Alkohol/Ansvarlig-udsk%C3%A6nkning/Ansvarlig-udskaenkning.ashx?la=da&hash=C48616B973F9CF6578141A47068A937BFD7868CF>
- vi Unges alkoholkultur – et bidrag til debatten. Vidensråd for Forebyggelse. 2019
- vii <http://www.vidensraad.dk/content/unges-alkoholkultur-et-bidrag-til-debatten>
- viii The European Schoool survey Project on Alcohol and Other Drugs. 2015
- ix <https://www.cancer.dk/dyn/resources/File/file/6/9676/1650462775/notat.-udvikling-i-unges-alkoholforbrug.pdf>
- x <https://www.sst.dk/da/Viden/Alkohol/Fakta-om-alkohol/Unges-alkoholforbrug>
- xi https://www.sst.dk/-/media/Viden/Stoffer/Forebyggelse-af-stofforbrug/Indsatser-p%C3%A5-skoler-og-ungdomsuddannelser/Dit-barns-festkultur.ashx?sc_lang=da&hash=FD16CB5969083A5536943B71D3DCADDB
- xii https://www.sdu.dk/da/sif/rapporter/2006/evaluering_af_forbuddet_mod_salg_af_alkohol_til_personer_under_16_aar
- xiii <https://alkohologsamfund.dk/nyheder/nyt-borgerforslag-vil-haeye-aldersgraensen-for-alkoholkoeb>
- xiv <https://planetyouth.org/>
- xv <https://docplayer.dk/548148-Reklamer-faar-unge-til-at-drikke.html>
- xvi <https://www.sst.dk/da/Viden/Alkohol/Fakta-om-alkohol>
- xvii <https://www.sst.dk/da/Viden/Graviditet-og-foedsel/Information-til-gravide/Alkohol>
- xviii <https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2018/Nationale-Sundhedsprofil2017.ash>
- xix https://www.laeger.dk/sites/default/files/forebyggelse_alkohol_final.pdf
- xx <https://www.vive.dk/media/pure/5546/278007>
- xxi <https://www.sst.dk/da/viden/alkohol/fakta-om-alkohol/alkohol-og-sygdomme>
- xxii <https://www.esundhed.dk/Emner/Hvad-doer-vi-af/Alkohol>
- xxiii <https://www.vive.dk/media/pure/5546/278007>
- xxiv www.tuba.dk
- xxv Lindgaard, H. (2012). Familier med alkoholproblemer – et litteraturstudium af forskellige tilgange til behandling af familier med alkoholproblemer. Kbh., Sundhedsstyrelsen.

FIG. 1

Fuldskab (defineret som forgiftning med opkast, blackout, besvimelse mm) inden for de seneste 30 dage. (Landets salgsaldersgrænse er indikeret for enden af hver kolonne).

